

Szerkesztői iroda :
Kassa, Kovácsutca 15. sz.
A lap szellemi részét
illető közlemények kül-
dendők.
Kéziratok vissza nem
adattak.
Csak bérmentes leveleket
fogadunk el.
Semmit sem közlünk, ha
nem tudjuk, kitől jön.

SZÍNHÉZSÉZETI
KÖZZELÖNY

A vidéki színhészet érdekeit képviselő hetilap.

Megjelenik minden vasárnap.

Felelős szerkesztő: Báthory Románcsik Mihály.

Kiadóhivatal:
Kassa, Kovácsutca 15. sz.
A lap az előfizetési díjak
küldendők.
Előfizetési feltételek:
Egész évre... 6 frt — kr.
Fél évre... 3 frt — kr.
Negyed évre... 1 frt 50 kr.
Két órára... 1 frt — kr.
Egy órára... frt 50 kr.
Egy szám ára 15 kr.
Előfizetések bármely nap-
tól elfogadottak.
Nyilt-tér soronként 15 kr. A
nyilttéri díjak előre fizetendők.

Jókai Mórné

szül. Laborfalvi Benke Róza.

Az elismerés ismét ötven évet szakít ki a halhatatlan Klio nagy könyvéből s e félszázad föllevenítésével egy rejtett kép fátolyát lebbenti fel. Az édes mult azon emlékére mutat vasujjával, melyeket homály borít; kiragadja azok egyik tanuját s a közbecsülésnek, az érdemnek adózva, lerója tartozását az árva gyermek, a színhészet iránt is.

Színhészetünk multja fényes, dicső, de még nem teljesen ismert. A kezdetlegesség ködbe burkolt s a fejlődés napjaiból, csak egy-egy fény sugar dereng az utókorra. Egy ily fény sugar világítja be azon nevet is, mely jelen soraink élén áll, mely a f. évi november 30-iki ünnepélynek vezércsillaga s mely ötven évvel ezelőtt tűnt fel nemzeti színhészetünk egén, tehát akkor, midőn a magyar Thalia a meggyökeresedés nagy harcán átvesz, nemes hivatásának irányt szabott. Benke József leányának neve köré, a hálás múza dicsőkoszorút font.

1806-ban indult az erdélyi színtársulat első raja a négy folyam partjaira s Debreczenben és Szegeden működve, 1807-ben Pestre érkezett. A vezér távozván, a társaság igazgatását Vidu László vette át, de ő inkább csak a felügyeletet vitte, a társaság lelkei Murányi, Láng és a háromszéki származású, 1788 körül Laborfalván született Benke József voltak. Különösen ez utóbbi körül csoportosult minden figyelm. A sokat szenvedett csapatnak, úgyszólván mindene volt ő, mint rendező nagy befolyással bírt az akkori időhöz mért kitűnő előadások létesítésére s mint színesz, nagy űrt pótlott. Legtöbb érdemet azonban a színhészet terjesztése körül szerzett, nyugatra vetvén szemeit, Komáromnak vette útját s városról városra vándorolva, 1815-ben a Miskolcra utazott pesti társulathoz csatlakozott. Fellepett egynehanszor, de csakhamar búcsút mondott a színeszi pályának s Miskolczon telepedett le, hol leányiskolai tanító volt; ugyanott lépett nyugdíjba s halt meg 1856-ban. Még Pesten tért át a róm. kath. hitre s két-szer nősült. Tizenkilenc gyermeke közül már csak kettő él. Ezek egyike, az első nejétől: — Rácz Zsuzsanna, győri születésű színesznőtől, — Miskolczon született: Laborfalvi Benke Róza, most Jókai Mórné.

A kis Róza szülőinek természetét örökölte. A színhészvilág csábító ábrándképei nem téveszték el hatásukat a kis leányra s a hajlam és rajongás csakhamar száundekának nyilvánítására ösztönözte. Atyja nem ellenezte gyermekének szilárd elhatározását s beleegyezését adta ahoz, hogy azon pályára lépjen, melynek tövisei annyira lankasztják a kedvet és kitartást s melynek ő is oly soká hű papja s úttörője volt. 1833. november 23-án az alig tizenhat éves leánykat a kolozsvári színpadon látnak. Erdélyi bérézei között volt bölesége az ő művészetének, mely őt halhatatlanná tette; a hét halom fővárosában kezdte meg pályafutását, melyhez utolsó föllepteig ragaszkodott. Az első lépés csak növelte buzgalmát; tanult, gyakorolta magát s pályatársai fényes jövővel kecsgettették. Az 1834/5-iki téli sasonat Kassán töltötte Komlóssy Ferenc társulatánál mint szerződött tag, olykor-olykor már nagyobb szerepeket is játszva s érdemelt tapsokat aratva. 1835. nyarán Döbrentei Gábor, az akademia első titkara által ajánlva, a budai magyar színházhoz vétetett föl. Eleinte kevés sikerrel játszott. Voltak azonban szerepei, melyekben határozott tetszéssel működött, ilyenek: Celina francia drámában a ezimszerep s „Hogy lehet olesón élni” című vígjátékban Karolina. Később azonban mindinkább beletalálta magát a zajos életbe s neve mindinkább ismertebb lón. Mindezek dacára visszakiváncokozott az atyai házhoz s e miatt a már megkötött szerződéstől fölmentetett. Később ismét visszatért Budára s itt maradt a pesti nemzeti színház megnyitásaig, 1837. évi augusztus 22-ig, mikor annak tagjává avatattott fel s a megnyitó előadáson, „Belizár” című szomorujátékban fel is lépett.

Laborfalvi Róza a nemzeti színháznál saját-

tolta azt el, mi őt rövid idő alatt a művésznői polezra emelte. A színház legfiatalabb tagjainak egyike volt s mégis a közfigyelem feleje irányult, mert egyedisége jutott diadalra. Ő a lélekhez szölt az emberi szenvedélyek és érzelmek valódi hangján és úgy alakított, hogy a költő s a látható alakját tökéletesebben szemel elől, midőn azt megteremté. Midőn lyrai hangon beszélt, azon hatást szölte, melyet egy zengzengz lágú dallam idéz elő, midőn a mester lelkesedve játszik. A kor jellemzőleg emlékezett meg róla, midőn mondá: Nehéz elhatározni: a lyrai vagy a drámai hang volt-e tökéletesebb, vagy akkor volt-e nagyobb, midőn semmit se szölt, de arczán mégis egy haborgó lélek egész tengere vagy a szerelem mennyországára sugárzott vissza. Büvölt, elragadott, játszott a szívekkel s az élet csalódásig hű eszményítésében elleledteté a színpadot.

A nemzeti színháznál a drámai és tragikai hősnők szerepkörét tölté be, de azért a vígjáték terén is jeles szerepei voltak. Működése a magyar színhészet elsőrendű erőivel esik egybe. A pelda, a haladás csak bátorítani tudta a fiatal tehetséget, fokozni az ambíiót s mire a nemzeti színház fennállásának első tizede lejártott, Laborfalvi Róza neve már a művésznők lajstromában az első helyen ragyogott.

A forradalom korszaka a dicsőség tetőpontján álló művésznő szívében is forradalmat idézett elő. Amor is elfűvatta a „Talpra magyar”-t, lelkesítő hangjai Laborfalvi Róza szívéig is elhatottak s a szív, mely eddig csak a nemesítő múza tanaiért dobogott, megosztá érzelmét a költő érzelmével. Ujabb szerződést írt alá 1848-ban Jókai Mórhoz — örök időre. Első találkozásuk a forradalom kitörésének napjára, márczius 15-ikére esett. Ingenyen előadás rendeztetett a nemzeti színházban s „Bankbán” volt kitűzve. A közönséget azonban a nap eseménye hatotta át s a lelkesedés honfűi dalokat hangoztatott, melyeket a közönség is kísért, végre Táncsicsot óhajta látni s úgy zűgött, hogy még Egressy Gábor, Petőfi, Vasvári csitító szavai sem használtak. Ekkor ugrott Jókai a színpadra s a közönséghez intezett szavakkal csillapítá a kedélyeket. Szavainak végeztével hozzálépett Laborfalvi Róza és saját nemzeti színű kokárdáját tűzte Jókai mellé.

Ezen, a közönség előtt lefolyt eljegyzést nem sokára az örök időre szóló is követé. Az új frigy azonban a korábbi köteleket nem bántá, Benke leánya továbbra is hű maradt Thalia zászlajához. Az örök igazság szavai nem némultak el ajkán, s azt, mit Laborfalvi Róza megkezdett, Jókainé folytatta s folytatta úgy, hogy ha a hála, az elismerés az élönök legszebb jutalma, legnagyobb diadala, akkor Jókainé az, ki az érdem ajándokát méltán vette.

Jókainé neve ünnepelt volt az országban s művészetének híre csakhamar befutotta Árpád honát. De nemcsak a fővárossal ismertette meg művészetét, a vidéknek is kijutott abból. Így 1841-ben Kolozsvártot látjuk őt Kilenyi Dávid társulatánál vendég szerepeln, s Kolozsvár nem kevesebb kitüntetésben reszesíte őt, mint Pest. Vendég szerepelt még Győrött és N.-Váradon is, mindkét városban valóságos ovatiok színhelye volt a színház, három fellepte alkalmával. Előbbi helyen Dalma, Stuart Mária és Ravennai viadorban játszott. Nagyváradon „Egy királynő”-ben.

Jókainé a nyarat rendszeren B.-Füreden tölté. 1860-ban Kisfaludy Sándor szobrának leleplezése alkalmából rendezett ünnepélyek emelésére, Molnár György társulatát hívták meg, egyszermind 3 évre neki adván a balaton füredi színházat. A fürdői vendég-sereg fölkeréte Jókainét a szíves közreműködésre s ő beleegyezését is adta. A földetlen helyiség és színpad Jókainé egyik előadása előtt egy sebesen átvonuló zápor esőtől nedvessé lón és bár a színpad estig fölszikkadt, de Jókainé felvén az áthűléstől az előadástól lemondott. Az egész fürdő közönség, élén a fürdő igazgatóval, Jókainéhez ment s visszakönyörögtek a fellepésre. A fürdő igazgató pedig annyira beborítá a színpadot szőnyegekkel, mintha csak párnákon járt volna a személyzet. Ez eset szölte az eszmét a kor igényeihez és az előkelő fürdőhöz méltó rendezés arena vagyis átutató nyári

színház építésére. Jókainé adta meg az impulzust s a következő év idényére már állott az épület s a színpad körül a színeszkeknek 14 külön szoba, melyeket öltözőkül s lakhelyül is használhattak.

Harminczöt évet töltött szakadatlan egymásutánban a színpályán, mely időből 31 év a nemzeti színház: esik. Testel, lélekkel csűngött a színhészet. Vele indult meg az eszme, azon korban fejűdött és kezdett virágozni a műintézet. Szemei előtt zajlottak le az aranujzei szép napok; s bár lekesültsege csorbát nem szenvedett, ő maga dicsőségének fénypontján állott, 1868-ban mégis azon hírrel lepte meg a világot, hogy lemondott a színhészetről s nyugalomba lépett. A nemzeti színház évenként 840 frtot biztosított neki nyugdíjképen.

Babérain pihenve nézte színhészetünk emelkedését s az öröm érzete, hatotta át valóját, valahányszor egy örvedetes fordulat állott be. Ilyenkor visszaemlékezve az édes multra, lelkesültségében a színpad után vágyott. E vágyat a jóakarók, barátok és pályatársak ösztönzése csak fokozta. Jókainé azonban mindig kiterő választ adott. Végre 1871-ben a kolozsvári színház 50 éves jubileuma alkalmából engedett a hosszas kérésnek s az ápril 2-iki díszelőadásban fellepett. Annát játszta a „Szigetvári vértanú”-ban. A közönség igaztoltan várt megjelenését s midőn a színpadra lépett, azon színpadra, melyen pályáját kezdé, néhány percig tartó taps és éljenzés tört ki, miáltal számos koszorú, és virágfüzér hullott elébe. A közönség minden jelenése után zajosn tapsolta és kihívta; elismerésének azonban legszebb jelét akkor adá, midőn tiszteletére faklyás menetet rendezett. A menet színház után indult meg s körbe fogván a kocsit, melyben a Jókai-pár állt, vig zenezóval lakásukig kísérté, hol Szasz Domokos üdvözölte a művésznőt.

Másodsor, ugyanez évi november és december hónapokban lépett a színpadra a nemzeti színház igazgatójának kérelmére. Legjelesebb szerepét mutatta be: Volumnia (Coriolán), Gertrudis (Bank-Bán), Marlborough (Egy pohar viz) Anna (Szigetvári vértanú) és Lady Macbeth. A közönség teljes elragadtatással, koszoruk és virágbokréttakkal üdvözölte a művésznőt, megmutatta hogy emléke el még és élni fog ezután is.

A valódi érdem, nem múló javat biztosít, de oly kincsét, melyet idő nem pusztít el, tolvajok nem oroznak el.

Tizenkét év tűnt azóta a semmisségbe, s júné Jókainé neve ujra felszínre kerül. A nemzeti színház a művésznő 50 éves színhészi jubileumát megünnepelni óhajtván, az igazgatóság felkeréte, hogy hasonlólag közreműködjék. Multunk e fénylő csillaga beleegyezését adta s mint Volumnia, e hó 30-án — pnteken — még egyszer az élet deszkáira lép.

E fellepésével vesz tulajdonképen búcsút a színpadtól, melyen annyit babért szerzett. Dalma, Stuart Mária hű képviselője még egyszer bemutatja magát a közönségnek s aztán letűnik. A multat még egyszer elővarázsolja, még egyszer maga köré gyűjti azon hadsereget, melyet mindenkor diadalhoz vezetett s aztán magányába vonul, hogy álmódja azt, mit átél.

Fényes napja volt ő a magyar tragikai művészetnek, a gondolat is fájt, hogy ily nagyság nem örökkön örökké ragyog, mint a végtelenségbe világító nap!

Még egyszer tűnik fel, még egyszer visszaidézi az emléket. Légyen e nap élte legörvedesebb napjainak egyike, s bírja a közelsímerésben a nemzet köszönetét, halálját, azon odaadásért, melylyel a múza tanait tsziveinkbe oltá. Tetézze örömét azon öntudat, hogy a kor megérti azt, mit művészte teremtett s a tisztelet és szeretet legszebb jelét adja azzal, hogy nem engedi a feledés homályába merülni: Jókainé Laborfalvi Benke Róza nevét, a kit az Egék Ura még sokáig éltesse!

Kolozsvári mizeriák.

Előtünk fekszik — kivonatos vázlatban — a kolozsvári országos nemzeti színház választmányának, a nm. belügyminiszter urhoz terjesztendő felirata.

E felirat lényegében nagy fontossággal bír; és pedig legelső sorban a mi szerény lapunkra a „Színészeti Közlöny“-re.

Lám, amit ezelőtt 15 hóval legelőször is megírtünk meg; s a mit (hisz tudtuk előre, tudtuk a mielőtt megírtuk) az összes napi-sajtó kegyes agyonhallgatással fogadott; az eszme, a mi eszménk, a kolozsvári országos színházi választmány felirati határozatában tetést ölt.

Köszönet e fényes elégtételért.

Mi ismételten kifejeztük lapunk hasábjain azon nézetünket, hogy a kolozsvári nemzeti színház ügyei csakis akkor s csakis azon esetben fognak véglegesen rendezettni: amikor az igazgatási rendszer a budapesti nemzeti színház igazgatóságának befolyása, sőt ténykedése alá helyeztetik. Kimondtuk ezt régen; azóta ismételten hangsúlyoztuk, hogy legfőképpen a magyar dalmú érdekében kívánatos, de sőt az általános vidéki színészet jól felfogott érdekében elodázhatlanul **szükséges**, hogy a két nemzeti intézetünk egy és ugyanazon igazgatóság vezetése alá kerüljön.

Mi történt? A napi sajtó szóra sem méltatta az általunk fölvetett kérdést, de a kolozsvári választmány e hó 15-én tartott gyűlésében nemcsak magáévá tette azt, hanem ily értelemben készített emlékiratot a belügyminiszter ur részére. Ez emlékiratból ideiktatjuk azon főbb pontokat, melyek a mi álláspontunkat e kérdés körül igazolják; fontartva magunknak azonban, hogy a választmányunk egy lényeges tévedésére még itt e helyen rá mutassunk.

Ime a választmányi feliratnak érdemleges tételei:

1) *Jelenlegi tarthatatlan állapotok gyökeres orvoslására, a színház ügyének fellendítésére a választmány csak három módot tart a maga részére lehetőnek.*

1) *Vétessek az intézet állami kezelés alá. fedettségnek szükségéi és hordoztassanak kiadásai teljesen az állam által, legyenek vezetői állami közegek; —*

2) *Tétessek az intézet a budapesti orsz. nemzeti színház fiók-intézetévé, szervezettsék benne egy, a budapestinél kisebb társulat. A budapesti nemzeti színház vendégei és nevesebb tagjai jöjjenek le Kolozsvárra is koronként, élénkítsék a műsort vendégcserepléseikkel, — a színház ügyének anyagi oldala — természetesen — teljes mértékben a budapesti nemzeti színház kezelésére és terhére lévővén bízandó.*

A felirat eme idézett két pontjához vajmi kevés szó fér, azért nem is bocsátkozunk részletezésébe, hiszen illetékes helyen — miként a „Magyar Polgár“-ban olvassuk — megjegyzik, hogy: „Felkérte egyszersmind a választmány, gróf Eszterházy elnököt, hogy a miniszterelnökkel egyet-érte, nyujtson alkalmat egy szűkebbkörű enquete egybehívására e tárgyban, a vál. tagok egyrészenek bevonásával annál is inkább, mivel a szóbeli felvilágosítások a helyzetnek még élelkebb és hívebb képét nyujthatnák a tanácskozások rendjén.”

A részletezés, vitatás s. a. t. az egybehívandó enquete feladata volna. Hogy ez az enquete azonban valaha összeülhessen, hogy az egész kérdés — dacára elposványosodott voltának, — illetékes és komoly szakférfiak által mint **még értelem**, a napi rendről le ne kerüljön: kérve-kérjük a választmányt, hogy naiv és minden, csak félig-meddig is szakembert, szánakozó mosolyra ingerlő **harmadik**

pontjától álljon el; s ha illetékessége felől szakemberek részéről számbavehető véleményt kíván tápláltni: e **harmadik** pontját ejtse el, rejtsé el, hogy miniszter és enquete arról **hivatalos** tudomással soha ne bírjon.

A harmadik pont így hangzik:

A választmány a fentebb körvonalozott két orvoslási mód mellett egy harmadikat is javaslatba hoz, s részéről erre adja szavazatát, ismerve a helyi viszonyokat és követelményeket. A választmány ez ajánlata a következő:

Miután a kolozsvári nemzeti színháznak nemcsak történelmi, de törvényes multja is van, országos érdekebe ütköző ballépés volna, a jelenlegi szervezet fentartásával az intézet erkölcsi és anyagi hátrányait orvostalanul hagyni. — e törvényes alpra való hivatkozással szükségesnek tartja tehát a választmány, hogy a most fennálló választmányi ellenőrködő szervezett érintetlenül hagyásával rendszeresítették hosszabb időre (!) egy műgazdálkodó (intendánsi) állomás, korlátlan hatalommal, de teljes felelősséggel.

Komolyaságot erőszakolunk magunkra s kérjük: Mi akar ez lenni? Miféle **ellenőrző** hatalmat akar a választmány, a fentebb általa rendszeresítettnek ohajtott igazgató fölötte gyakorolni? Miféle „helyi viszonyokról és követelményekről” beszél? Mi célja, hivatása, feladata, rendeltetése volna a magát már többszörösen túlélt választmányi választmány?

Részünkről minden habozás és lelkiismeret-furdalás nélkül kimondjuk, hogy a választmány, mint bármely irányban is befolyást gyakorló fenhatóság, a kolozsvári nemzeti színháznál ép oly **főlösleges**, mint a mely főlöslegesnek ismertetett el a kormány által, annak idejében a budapesti nemzeti színház választmánya; s ép oly kívánatosnak tartjuk ennek feloszlatását, mint amily szükségesnek bizonyították a tények amazét.

Feloszlátást mondtunk, de **átalakítást** értünk alatta.

Átalakítást! A választmány eddigi működésének, az utóbbi évtizedben (a mióta a házi kezelés életbe lépett) nem kedvezett siker. A választmány, mint igazgatási fenhatóság túlélte magát. Lás-a ezt át a választmány s a helyett, hogy a nemzeti színháznak ellenőrző (!) igazgatósági fenhatósága*) kívánna lenni jövőre is: legyen ahelyett az országos nemzeti színház **nyugdíjalapjának** curátora, gyámnok.

A választmány történelmi és törvényes multjára hivatkozni? Jól van! E történelmi és törvényes multhoz folytatásképen teremtsem egy szilárd jelent, egy megnyugtató jövőt: a **nyugdíjintézmény** körül. E missiojában bizonyára nem éreudi gáncs, hanem a jövő áldása s a jelen tiszteltteljes bizodalma. —

CSARNOK.

A párisi színházak hajdan és most.

Irta: Jámbor Pál (Hador).

(Folytatás.)

A mint látni, a százados hagyományokhoz híven, itt ma is klasszikus darabok foglalják el a főtér; mindamellett a forradalom szele behatolt e csarnokba is. Néha egy-egy könnyűvérű darab átsikamlak a klasszikus művek közt, hogy jelezze a mai korszellemet. Ma nem mérnek meg minden mondatot, mint hajdan, hanem kaczagnak Pailleron-

*) Hát a belügyminiszter ur mit esinájon? Fedezze a deficitet. Szedő.

legalább körrajzot szolgáltatva amaz alakhoz, melyet valamely nagy művész vagy művésznő a költő után másodszer megalkotott. A széptani bírálat e ponton lehet segélyére az ábrázoló művészeknek, méltatva egy-egy nagyobb szabású alkotást s szerepre vállalkoztam én, midőn Jókainé híres lady Macbethjét habár vázlatosan bemutatni szándékozm.

Az olvasó lady Macbethről legelőbbnyire megvetéssel, mély undorral fordul el. Még tekintélyes itések, mint Johnson, Schlegel sem látak benne egyebet, mint csupán nagyravágyó, utálatra méltó „furiát”, ki törrel fegyverkezve kényszeríti ingatag férjét, hogy a vendégjog megsértése, a rokoni szent kötelékek lábál tiprása mellett, egy szegény, gyámoltalan öreg királyt meggyilkoljon.

Emberi természetünknek egyik vonása, hogy inkább a jellemnek nyilvánulási módját, mint a különböző, elvont tulajdonságok kombinációját vizsgáljuk, s az eredményt okkal helyettesítve, az eredetileg jónak, nemeseinek megromlását, pozitív gonoszság gyanánt tekintjük.

Igy történt ez Lady Macbethtel is, kiben közönség és színésznők rendesen csak egy női szörnyet keresnek.

Jókainé szakított a hagyományos felfogással s valódi alakjában vezette elének a büszke, dicsvágó nőt.

Az ő Lady Macbethje jellemének alapszínét a nagyravágyás képezi, s e tulajdonság egyenlő mértékben foglalkoztatja rettegésünket és rokonszenvünket, az emberi természetnek oly sajátjában levén az, melyet senki le nem vetkőzhet. Midőn e

nal, vagy Labichehel, kik a „Palais Royal“-ban serdültek fel, a hol a bohózat bölcsője van.

Először a tragédia hősről Mounet de Sully-ról szölok, ki Oedipus királyt ábrázolta. Kötőalak. Látni azonban, hogy a királyi páleza király kezében van. Midőn bölcsője titkaiba avatják a pásztorok, látni a végzetserű hőst, kinek vállain a sors keze fekszik. Nehéz e szerep. Sophokles nem csak rajzolta, nem csak festette, hanem véste is. Ó nem foglalkozott, mint a modern írók, a kegyetlen emberekkel, hanem a sors kegyetlenségével. Oedipust Sully nemesen ábrázolta, de midőn a sors összetöri, nem láttuk az isteni borzalmat, nem láttuk a meghajlott fejedelmet; kiáltása nem a fájdalom kiáltása volt. Túl parancsolni, tud kérti de kétségbeesni nem. Egyszóval az a hibája, a mi majdnem minden tragikusnak: nem tudja a menny-köveket feken tartani. Úra a verseknek, de nem ura szenvedélyeinek. Inkább Jupiter Tonnans, mint fejedelem volt, pedig Sophekles martyrt festett, nem istent. Különbön hangja rokonszenves, mély, alakra tragikái, de szavalata nem halad együtt az indulat árjaival. Ha beosztána hangját a költő szándéka, vagy inkább az érzelme árnyalata szerint: valódi Oedipus lenne. Bár ne keresné a tapsokat, hanem csak a szív utmutatását, meg azt a mit Talma keresett: az igazságot. Közel van ugy is hozzá. Jokaste szerepét Mme Lerou, a Tiresias szerepét pedig Mauban játszátk, nagy beussággal és kenettel. Ez utóbbi, a régi gárda utolsó tragikai tagja. Az előadás végén a művészeket zajos tappsal jutalmazta a közönség, mely eléfede, hogy éjfélt van, és mindvégig kegyetes figyelemmel hallgatta az alexandrinusokat.

Hajdan Oedipust Geoffroy adta. Jokastet pedig Rachel.

A másik darab: „A hol unatkoznak”. Párisi előadása páratlan. Madeleine Brohan, a hajdani szerelmes, most szeretetreméltó anya s mint Reville hercegnő az előkelőség, nemes jószág mintaképe. Szellems megjegyzései mindig találak.

Reichemberg k. a. s Jeanne Samary verse nyeztek egymással a kedélyességben és a szivkincsek pazarlásában, valamint az izléses öltözék mesterességében is. (Folyt. köv.)

Nyilatkozat.

A „Bolond Istók” című éleziap f. évi nov. 18-iki számában, egy közlemény jelent meg a következő czim alatt: „Gyűngyüsi Emma kisasszony a nemzeti színházban 1883. — Historikohistorikus, epididaktikus, epileptikus, hektikus, tragikomikus, humanistikus, mystikus, fülántró-fülharmonikus jessus-krisztus rajzolat”, írta Dr. Bzrr. Henczeagy Mór. — A szóban levő közlemény guyonosan kiparodizálja, a másfél hónap előtt megindult „S z i n é s z e k L a p j á - n a k” egy tárczacikkét, mely szokatlan módon magasztalja Turolla Emma, a budapesti operaház új énekesnőjét. Mint hogy a nevezett éleziapban tévedésből a „Színészeti Közlöny” van megemlítve, mint olyan, melyben s kérdéses czikk megjelent, ez okból lapunk jó hírneve és az igazság érdekében ezennel kijelentjük, hogy a jelzett tárczacikk **nem lapunkban**, hanem a Budapestben megjelenő „S z i n é s z e k L a p j a” című hivatalos lapban jelent meg. Kérjük jelen nyilatkozatunkat szives tudomásul venni.

A „Színészeti Közlöny” szerkesztősege.

Fővárosi hírek.

— Jókainé Laborfalvi Róza asszony jubileumát a nemzeti színház f. hó 30-án ünnepli. „Coriolanus” kerül színtre, Jókainával Volumnia szerepében.

TÁBOZA.

Jókainé mint Lady Macbeth.

A költő papírra veti gondolatait, s műve az emberiség közös kincse lesz; s a szobrász és festész életet önt a holt anyagba s alkotása előtt lelkesülő ámulattal áll meg a késő nemzedék; a zenész hangjegyekben örökíti meg érzelmeit, gondolatait s egy szép dala századok mulva is viszhangzik; a művészetek tágas birodalmában egyedül a színművész az, ki csupán a jelennek terem, kinek művészetét fölött az idő zsaruoki önkénynezel uralkodik.

A színész életet önt a költő alkotásába, felidéz a multak dicső alakjait s élénk tárja az élet tanulságos tükrét, de művészetete vele együtt sirba száll, nem marad utánna más, mint egy név, melyet a művészet történelmében nem a késő korra is fényt árasztó művek, hanem csupán az elismerés holt betűi örökítenek meg.

A színművész saját korának elismerésére van szorítva s egyedül juttalma a közvetlen és gyors méltatás, mely mindjárt az alkotás pillanatában koszoruzza művészetét. Ó a pillanatnak terem s alkotás még akkor is halvány másolatban maradnak fenn, ha akad tanítványa, ki művészetének egyik vagy másik titkát képes ellesni, a jövő számára fenntartani. Egy-egy jellemvonás a felfogásban így válik hagyományossá, ha többet nem:

A nemzeti színház férfi tagjai díszes ezüst koszorút adnak át a művésznőnek; a női tagok pedig szép babérszort. Az egész személyzet részt vesz a darabban. — Az írók és művészek társasága decz. 2-án tartja az ünnepet a jubiláló művésznő tiszteletére. A kör terméit ez alkalommal fényesen földisítik; ifj. Abrányi Kornél üdvözlő verset olvas fel.

— **Tempefői**, az eredeti magyar operette premierje e hó 16-án volt a népszínházban s a fővárosi sajtó egyhangulag elismerést szavaz az írónak és zeneszerzőnek.

— **Blaha Lujza és Feleki Miklós** folyó hó 21-én írták alá a társszerződést, mely abban az esetben lép érvénybe, ha a népszínházat elnyerik. Eddig ők az egyedüli pályázók. Hegyi Aranka és Pálmay Ilka is szerződni fognak a népszínház új igazgatóihoz. A népszínház bérbeadásának kérdése december 1-én dől el.

— **A nemzeti színház** drámaíró bizottsága elfogadta előadásra ifj. Abrányi Kornél „Olga” című 4 felvonásos színművét.

— **Csókon szerzett völgyén** a czime Szigeti József legújabb bohózatos szindarabjának, mely legközelebb kerül színpadra a népszínházban. A szerepet Palmay Ilka játssza, a ki hatféle alakban fogja magát bemutatni.

Videki hírek.

— **Dobsz Lajos**, ismert jeles író, a „Divatházasság és antik-szerzelem” című színművét, mely a Karácsony-pályázaton 100 aranyval jutalmaztatott, elküldte Molnár Györgynek, hogy adassa elő a Kassai színpadon. A nagybecsű mű december első felében kerül színpadra Kassán.

— **Kolozsvárról** írják nekünk a következőket: A kolozsvári nemzeti színház országos választmánya, folyó november hó 15-én tartott ülésében tekintettel arra, hogy ezen nemzeti színház jelen igazgatóságának megbízatása a folyó színházi év végen t. i. 1884. ápril utolsó napján lejár, választmányi elnök gróf Eszterházy Kálmán ur ó méltóságát kérte fel, hogy addig is, míg a színház jövő igazgatása iránt végleges határozat hozhatnánk, minden hivatott közegek közreműködésével, szervezze a színtársulatot és szerződtesse legkivált az elsőrendű és magán szereplő tagokat.

— **A nyitrai új színház** megnyitása fényesen sikerült. A mult számunkban közölt program, minden pontjában megtartott. A színházat Voyta, pápai építész tervei szerint Feszty, budapesti építész építette. A gépszéketek Galó György, a népszínház főgépésze készítette, a díszleteket pedig Lehman festette. Az előadás dícséretére válik Bogyó társulatának.

— **Mátrai B. Béla**, a kolozsvári színház egyik legjelesebb tagja, — mint értesülünk — e hó elején irta alá szerződését a budapesti nemzeti színházhoz, mint segédrendező. Sok szerencsét kívánunk az új állomáshoz!

— **Kassán** mult szombaton „Gritti” Szigligeti drámája hozott színpadra. Molnár György a czim-szerepet oly kitűnően alakította, hogy a közönség teljes melegezése jeléül, többszörirosen megtapsolta és kihiatta. A többi szereplők közül elismerést érdemelnek: Temesváryné, Medgyaszay Evelin, Fenyvesi Emil, Hegedűs Ferencz, Ivánfi és Ebergényiné. Vasárnap, kancuk-tánczosok léptek fel. Hétfőn, kedden, szerdán és pénteken, Unthan, a karok nélküli művész mutatta be kiváló ügyességét, mindannyiszor zsufolt ház előtt. Csütörtökön Kletinsky László 50 éves írói jubileuma ment végbe. Az ünnepelt igen rokonszenves órációkban részeseült; kapott az igazgatótól egy babérszort nemzeti színű szalaggal, a színtársulat tagjai pedig egy ezüst serleggel lepték meg. Az előadást megelőzőleg Weber Károly, fiatal, tehetséges karnagy és zeneszerző „Ötven év emléke” című, saját szerzeményű hangképét játszta a zenekar, a szerző személyes vezénylete mellett. A közönség zajos tapsokban fejezte ki elismerését ugy a zenemű, mint annak szerzője iránt. Ezután színpadra került a veterán író egy felvonásos vigjátéka a Feltékeny férj, és Boccaccio első felvonása. A Boccaccio czim-szerepét Sz.-Némethné játszta; minden énekszámát megtapsolták. Flamettát Cservári Ion adta zajos tetszés között. A románzót gyönyörűen énekelte. Igen elismerésre méltó tett volt tőle, hogy betegsége daczára is fellépett, a jubilans iránti tekintetből.

— **Halálhíradás.** Derzsi Farkas Irma, a debreczeni színtársulat hosszú évek során át működő s egykor kiváló szépségű női tagja, hosszas betegeskedés után f. hó 15-én virradóra elhunyt. Derzsi Irma 1868-ban lépett a színi pályára s hosszabb időn át, a kolozsvári színház tagja volt,

hol első képeztetését is nyerte. Temetése a kártársak és nagy közönség jelenlétében, 17-én ment végbe. — Béke lengjen felette!

— **A szegedi állandó színház** 400,000 frtra biztosított négy társulatnál tíz évi időtartamra. — **Kolozsvári színeszet.** November 11-én, mint Katona József születésének 91-ik évforduló napján, „Bánk-Bán” elevenítették föl. A czim-szerepet E. Kovács Gyula méltósággal adta, egész végig ki nem fáradva. Felfogása mély és következetes volt. Hangja mindvégig megtartotta érczét és melegét. Hívvel és nemesen szavalt. Mátrai Béla Biberachja jel-s volt. Melindát Hubay Aranka adta, ki ez este lépett fel először. Jól játszott, a kellő biztonsággal s ösztönzerű természetességgel.

— **Pécs város** színtügyi bizottsága, egy felhívást boesattott ki az ottani műpártoló közönséghez, kérve a melegebb színpártolást. A felhivas nagy elismeréssel emlékszik meg Aradi Gerő színgazgatóról és társulatról, s a többek közt azt mondja, hogy a színtügyi bizottság nem csalódott Aradi Gerőben. mert mind a szindarabok előadása, mind a színpad díszes kiállítása ellen kifogást alig lehet emelni, mert az előbbi években látottakat minden tekintetben felülmulja, s bátran mondhatjuk hogy: Pécs városának már régen nem volt oly előkelő színtársulata, mint Aradi Gerőé.

— **A debreczeni színház** bizottság pályázatot fog hirdetni a színházra, a kérvények decz. 31-ig küldendők be.

— **Baján Reiner** Antónia, operette és népszínmű énekesnő először „Üdvöské”-ben lépett fel mint vendég, szép számu közönség előtt, igen meleg fogadtatás mellett. Másodsor a „Tót leány” czim-szerepében mutatta be magát zsufolt ház előtt, mely minden dalát megismételtette. A bajai lapok igen elismerőleg írnak Reiner Antónia terjedelmes, csengő hangjáról és jellemző játékaról. — Harmadsor Szerpoletben, negyedszer Boccaccio-ban lépett fel köztetszés mellett.

— **A kolozsvári színház** választmányának e hó 15-én tartott ülésében felolvastak azt a feliratot, melyet a választmány a beügyminiszter elé terjeszt a színház ügyének rendezése végett. A felirat hosszasanban foglalkozik a színház jelenlegi viszonyaival, tarthatatlannak mondva azokat. Ha a jelenlegi rendszer továbbra is fennmarad, a színház előbb-utóbb tönkre megy. A választmány azt ajánlja, hogy a színház ügyeit intendáns igaz-

gassa vagy legyen a kolozsvári színház a budapesti nemzeti színház fiókiintézete és e szerint kezeltesék, vagy pedig a választmány közreműködésével, szakértő, jól fizetett igazgató vezesse a színház ügyeit.

— „A közvetítő” Rózsai Antal színműve, tegnap került először színe Kassán Molnár fellépésével. Szerző, ki a kassai államireálánoda tanára is volt s jelenleg Aradon lakik, több ügyvéd kísérletében az esti vonattal érkezett Kassára a premiérehez. A darab Aradon már ki volt tűzve, a színházégés azonban megakadályozta színezését.

— „Az ember tragediája” a vidéken. Balog Alajos, a Baján működő színtársulat igazgatója vállalkozott a vidéki színgazgatók közt először arra a nehéz munkára, hogy az „Ember tragediáját” színe hozza. Már meg is tette ez iránt a szükséges lépéseket, s a szöveget megszerezvén, a díszleteket és ruházatokat is megrendelte a fővárosban.

— Mezey János újonnan szervezett daltársulatával ismét körutra indult. B. Gyulán lelkes pártfogásnak örvendett működése. A műsor lejátssza után Temesvárra ment, hol a Gyár-város „Mezli”-féle sörösarnakban tartá az előadásokat. Aradon az újonnan épült Orpheumot e hó 24-én nyitotta meg.

— Karozagon Sebők Lajos jutalomjátéka szépen sikerült. Levelezőnk értesítése szerint a jutalmazott, ki Parlagi Jancsi ezüstszerpét adta, a többszöri kihívásokon kívül értékes ajándékot is kapott. — Balassa társulata f. hó 19-én utazott Jászberénybe.

— Igalról, Somogy megyéből írják lapunknak, hogy ott Irsay B. Zsigmond daltársulatát igen megkedvelték. Előadattak: Egy nő vétké, Egy férj vétké, Falusiak, Legény bolondja, Czifra nyomorúság, Igmáudi kispap. Vájjunk el, Betyár kendője, Beesületszó, Ó nem féltékeny, és Botesinálta doktor. Természetesen minden darabot, csak kivonatilag mutattak be. — A társulat az ottani igényekhez képest, jó erőkből áll. A nők közül: Kőváriné, Irsayné, Bátoriné Erzsike, Dobóné. A férfiak közül: Irsay, Krassói. Kőváry és Dobai tíneek ki. A társulat e napokban Szilibe utazott néhány előadásra.

Irodalom.

○ Ember György „Elbeszélések” című művét nemrégiben melegen ajánlottuk olvasóink becses figyelmébe. Most arról értesülünk, hogy a

600 példányban nyomott munka három hét alatt elfogyott, alig van belőle még 20 példány. Legközelebb a szerző a második kiadásról fog gondoskodni. A ki tehát meg akarja szerelni az érdekes művet, az forduljon a szerzőhöz Nagyváradra, Nagy-Köröts utca 538. szám alatt. A 175 oldalra terjedő mű ára 1 frt.

○ Moser Gusztáv kitünő vigjátékát: „Reif-Reiflingen”-t, mely a „Hadjárat a békében” című kassza-darab folytatása — 5 felvonásban; nemkülönbön Blumenthal Oszkár korszerű 4 felvonásos vigjátékát „Teufelsfelsen”-t, ez utóbbit „Ördögánya” czímmel magyarra fordította Lovárdy Alajos, bajai főgymnáziumi tanár, kitől lapunkban is érdekes cikksorozatot közlöttünk a tavasszal, vidéki színezettünk rendezésére vonatkozólag. A darabok és az előadási jog egyedül csak tőle, mint fordítótól szerzhetők meg. A „Reif Reiflingen” folytatása ama kedvesen megkapó humornak s a helyzet komikum mesteri földolgozásának, mely a „Hadjárat a békében” című darabot Magyarországon is kedveltette. Mindkét darab a bécsi Stadttheater állandó repertoár-darabja s a budapesti német színházban zsufolt házak előtt legnagyobb tetszéssel többször adatott. Melegen ajánljuk a színgazgató urak becses figyelmébe!

Keresünk

nagy társulathoz sugókat 35—40 frt gagera, betanult karnót és karmestert. Helyeiket azonnal elfoglalhatják

Ajánlközik

egy operette (spielparthie) népszimű és szubrett énekesnő vendégszereplésre, nagyobb színtársulatokhoz.

Felhívások.

I.

Fölkérem a színezést mindkét nembeli tagjait, a kiket az idő szerint szerződés nem köt, s daltársulatomhoz fixumra óhajtanak szerződni, sziveskedjenek arczkepeik beküldésével, bérmentes levélben fölkeresni Szill-ben (Somogy megye).

Szill (Somogy megye) 1883. nov. 20.

Irsay B. Zsigmond,
daltárs. igazgató.

II.

Szükségem volna két fiatal színészre és két fiatal színésznőre, egy jó énekesnőre szerény feltevélek mellett és egy jó sugóra.

Kun-szt.-Márton nov. hó.

Zoltán Gyula,
igazgató.

A BRANDT-féle svájci labdacskok.

Szózat a vidéken lakókhöz.

Nem ajánlhatjuk eléggé a vidéken lakóknak, hogy a háznál mindig készletben tartsanak legalább egy-egy doboz Brandt Richard-féle svájci labdacskot, arra az esetre, hogy ha hirtelen változás állna be egészségökben, (vértolulás, kólika, máj-és epebajok stb.) e biztos és semmi kellemetlen vagy fájdalmas érzést nem okozó házi szert azonban használhassák. Egy doboz ára a gyógyszerárakban 70 kr. 2—19

LEGJOBB

SZIVARKA-PAPIR

16—22

LE HOUBLON

francia gyártmány.

Az utónézetét óvakodni kell!!!

Ezen szivarkapapír csak akkor valódi,
ha minden lap

LE HOUBLON bélyeggel
és minden Carton az alábbi véd-
és árujegygyel van ellátva.

Oawley & Henry

Propriété du Brevet

OAWLEY & HENRY, allainage Fabrikanten, PARIS

Bernovits Gusztáv gyorssajtónyomása Kassán.